

PERSBERICHT

Januari 2024

Verslag aan het Vlaams Parlement

Personeelsbesparingen in de diensten van de Vlaamse overheid

Het Rekenhof onderzocht de personeelsbesparingen in de diensten van de Vlaamse overheid (DVO) sinds 2019. Hoewel de DVO eind 2022 al 93% van het vooropgestelde personeelsaantal hadden bespaard, is het werkelijke personeelsaantal gestegen, doordat bepaalde aanwervingen buiten de besparingen blijven. Ook de uitbestedingen aan derden zijn toegenomen. Evoluties in de dienstverlening van de Vlaamse overheid lijken maar beperkt het gevolg van de besparingen.

Situering

Voor de regeerperiode 2019-2024 legde de Vlaamse Regering een nieuwe personeels- en budgettaire besparing op aan de DVO: het aantal personeelsleden moet verminderen met 1.440 en de jaarlijkse loonkost met 75 miljoen euro. Het Rekenhof onderzocht de onderbouwing en realisatie van de besparingen en de impact ervan op de Vlaamse overheid als dienstverlener en als werkgever, o.a. door een bevraging bij de 53 betrokken entiteiten.

Beleidskader van de besparingen

De besparing is de derde op rij en werd opnieuw opgelegd aan een beperkte groep entiteiten van de kernoverheid. Voorafgaand werden geen personeelsbehoefteplannen opgesteld, wat het Rekenhof nochtans al in 2016 had aanbevolen. De regering ging ervan uit dat 1/3 van de verwachte pensioneringen niet zou worden vervangen. De entiteiten moeten tussen de 2% en 9% (gemiddeld 5%) van hun personeel besparen. Bij aanvang was al een kwart van de personeelsbesparing bereikt, doordat sommige entiteiten tijdens de vorige besparingsronde meer bespaarden dan toen werd opgelegd en de regering dat mee verrekende in de huidige besparing. De Vlaamse Regering veronderstelde dat mogelijk negatieve effecten van de besparingen gecompenseerd zouden worden door efficiëntiemaatregelen, zoals fusies, toenevende digitalisering en minder administratieve lasten. Die veronderstelling werd vooraf niet onderzocht.

Uitvoering van de besparingen

Op basis van de halfjaarlijkse rapportering door de minister van Bestuurszaken was eind 2022 al 93% van de 1.440 te besparen personeelsleden gerealiseerd. In werkelijkheid is het totale personeelsaantal echter toegenomen van 29.011 eind 2019 tot 29.119 eind 2022. Het verschil zit vooral in personeelsgroepen die uitgesloten worden van besparingen. De vrijgekomen ruimte door de besparing is benut voor extra aanwervingen voor bijkomende opdrachten uit het regeerakkoord, crisissituaties en het relanceplan, die buiten de rapportering van de besparingen blijven. Zo zijn 429 aanwervingen geneutraliseerd voor bijkomende opdrachten.

De personeelsbesparingen vormen een belangrijke reden om taken uit te besteden. Globaal gezien zijn de kosten voor dienstverlening door derden duidelijk toegenomen. Meer dan de helft van de uitbestedende entiteiten stelde dat ze de interne expertise onvoldoende kunnen waarborgen om de uitbestede taken goed voor te bereiden, op te volgen en te evalueren.

Minder dan een derde van de entiteiten die taken uitbesteden, evalueert de kosteneffectiviteit daarvan, en als entiteiten dat wel doen, blijkt uitbesteding nagenoeg unaniem minder kosteneffectief.

Impact van de besparingen op de performantie van de Vlaamse overheid

Er zijn geen aanwijzingen dat de besparingen hebben geleid tot naakte ontslagen of meer ambtshalve pensioneringen. De entiteiten gingen wel rationeler om met de vervanging van personeelsleden en beëindigden arbeidsrelaties sneller bij slecht functioneren. De personeelsbesparingen kunnen evenmin aangewezen worden als de oorzaak van verschuivingen in de personeelssamenstelling naar minder personeel van niveau C en D en meer contractuelen. Die evoluties zijn veeleer het gevolg van de verjonging van het personeel met aanwerving van hoger gekwalificeerde medewerkers, en van andere beleidskeuzes, zoals de toename van jobstudenten en personeel met tijdelijke contracten.

De impact van de besparingen op het welzijn van het personeel heeft de Vlaamse overheid niet geëvalueerd. In de Rekenhofbevraging gaven drie op de vier entiteiten aan dat de besparingen onvoldoende rekening houden met de werkbaarheid voor het personeel. Bij de helft van de 53 bevroegde entiteiten is de motivatie niet veranderd sinds 2019, al zijn de werkdruk, werkstress en burn-out in de meeste entiteiten verhoogd. Noch de efficiëntiemaatregelen, noch de digitalisering droegen bij tot een verbetering op dat vlak.

De afwezigheid door ziekte, arbeidsongeval of familiale redenen voor de totale DVO lag in 2022 op het hoogste niveau sinds 2014. Sinds 2019 zijn het aantal langdurig zieken, het aantal personeelsleden met deeltijdse prestaties om medische redenen en de afwezigheidsduur meer dan verdubbeld.

De administratie heeft de impact van de besparingen op de dienstverlening niet systematisch opgevolgd. Evoluties in de dienstverlening zijn vermoedelijk slechts in beperkte mate het gevolg van personeelsbesparingen, hoewel de uitvoering van een aantal projecten wel degeëlijk is gehypothekeerd door de besparingen. De beperkte positieve effecten van de besparingen zouden zich volgens de entiteiten vooral situeren op het vlak van middelenmanagement en interne controle, de negatieve op het vlak van de operationele werking.

Reactie van de minister

De Vlaamse Regering bevestigde dat zij het opgelegde besparingstraject in deze regeerperiode pragmatisch heeft toegepast en benadrukte dat het de bedoeling blijft efficiëntieverbeteringen te realiseren zonder aan het personeelwelzijn te raken. De regering gaf aan dat zij ook al de eerste stappen heeft gezet richting de aanbevelingen van het Rekenhof.

Informatie voor de pers

Het Rekenhof controleert de openbare financiën van de federale Staat, de gemeenschappen, de gewesten en de provincies. Het draagt bij tot de verbetering van het overheidsbeheer door nuttige en betrouwbare informatie die voortvloeit uit een tegensprekelijk onderzoek, toe te zenden aan de parlementaire vergaderingen, aan de beheerders en aan de gecontroleerde diensten. Als collaterale instelling van het parlement werkt het Rekenhof onafhankelijk ten opzichte van de overheden die het controleert.

Het verslag *Personeelsbesparingen in de diensten van de Vlaamse overheid* is bezorgd aan het Vlaams Parlement. Het verslag en dit persbericht staan op de website van het Rekenhof (www.rekenhof.be).